

ב"ה שיעור בעין אי"ה בסוגיות החורבן והנחמה

תנו רבנן מי כתב מגילת תענית. אמרו חנניה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות. אמר רבן שמעון בן גמליאל אף אנו מחבבין את הצרות, אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין. ד"א אין שוטה נפגע. דבר אחר אין בשר המת מרגיש באיזמל. אינו, והאמר רב יצחק קשה רמה למת כמחט בבשר החי, שנאמר (איוב ד) "אך בשרו עליו יכאב". אימא אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל.

נכתבה לזכרון לדעת ימים שאקרויים בתענית לכן נקראת מגלה שכתוב כמגלת ספר: מחבבין את הצרות. שנגאלין מהן והנסך חביב עליהם להזכירו לשבח. של הקב"ה וכותבין ימי הנס לנשותם י"ט כגון אילין יומיא ללא להפענאה בסון וכו'.

זין אנו מספיקין. לפי שהן זדירות. ל"א אין אנו זקפיקין מלעשות י"ט בכל יום: אין שוטה נפגע: אין פגע רע כל עליו כלומר אינו תכיר בפגעיו כך כמה נסים באים לנו ואין אנו מכירים בהם: בשר המת שבחי. הגדל באלה המי זממת מכה לו זממת כויה: אינו מרגיש באיזמל. כשחמתכין אותו:

מגלת תענית. לפי שאמר כל זממה וכדומה לא היו כותבים לאקור לכתבן וזו

אחרון ביתר שאת. כי ליקרת המציאות של הקדושה הנפלאה והערך הגדול של תורה וקדושתן של ישראל, שבשביל כך הם עומדים לעד ולעולם כאשר השמים החדשים והארץ החדשה עומדים לפני כן יעמד זרעם ושמכם, מצטרפת החיבה המתעוררת בלב הדורות בשומם על לב את קושי ההשגה, והמחיר הגדול שנתנה כנסת ישראל בעד קיומה וקיום תורתה, וזה בעצמו מוסיף אומץ ורגשי אמונים. ע"כ כתבו מגילת תענית חכמי קודש שידעו את יקרת פעולת ידיעת הצרות והוייתן לדור אחרון, והיו מחבבין את הצרות.

סה. איני, והאר"י קשה רימה למת כמחט בכשר החי, שנאמר אך בשרו עליו יכאב, לימא אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל. אף כי "נפזרו עצמינו לפי שאול" ונהרסה כל קוממותנו הלאומית, מ"מ ההרס והחרבן לא חדר עד מקום נשמת החיים של האומה, כי בכח תורת ד' אשר עמנו ובריתו ושמנו אשר בקרבנו עומד בנו טעמנו ורוחניותנו הכללית. אמנם הגלות עשקה מאתנו את הכלים שעל ידם ההרגשה הלאומית מתעודדת בשלמותה. והנה מצינו באדם שעם שמעשה ההרגשה צריכה בהיותו בחיים הגופניים לקשר של הכלים העצבים והעורקים, אמנם בהיות מקור ההרגשה נטוע בנפש, ע"כ יש בכח הנפש עצמה כל אותו הכח שמתגלה ע"י כליה, כי רק הנפש היא הנותנת כח החיים וההרגשה לכליה. ע"כ באשר שאיבוד הגוף ע"י ההשחחה הטבעית של הרימה, בהיות הגוף עומד על כנו, היתה הרגשה כזאת באה ע"י אמצעות הכלים. אמנם הנפש בעצמה היא מרגשת את דעת ההרגשה מצד עצמה ואינה צריכה למיצוע של העורקים והעצבים, וגם בהפרדה מהגוף היא מכרת את כל פרטי הרגשותיו מצד הצד המדעי שבנפש, הרי שהכח הרוחני כולל ג"כ את כל כחות ההרגשות כאילו היו הדברים באים לה ע"י כליה הטבעיים, כמו כן איך יתכן להיות שאין דרך בחיי הגלות לשער את עומק הצער ששולט בחיים הלאומיים כיון שכלל רוח האומה הרי חי וקיים הוא וההפסד אינו פוגע כ"א בכלים, איך יאבד לגמרי כח הרגש, עד שנאמר שאין אנו ראוים כלל להרגיש צרת הכלל בעוצם ציורה, עד כדי לכתוב ענינים לדורות בכח השפעה לאומית כוללת. התשובה היא אמנם, אם ה"י רוח הכלל יכול להתנשא מעל החיים הפרטיים, כמו הנפש שאין לה עסק של חיים גופניים אחרים, ע"כ אותו הציור עומד הוא בה בכל תקפו, וקישורה אל הגוף בידיעתה והרגשתה לא נימח כלל. אמנם הרי אנו שקועים בהכרח בחיים הפרטיים לדאוג כ"א איש לגופו ונפשו, אלא שבהיות האומה עומדת במצב חיים שלמים אין ההרגשה הפרטית עומדת חוץ מההרגשה

סב. ת"ר מי כתב מגילת תענית, אמרו חנניה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות. יד ד' נטויה על עם קרובו להחיותו ולהקימו לפניו לעם, על כן והכונן סיבות גדולות בסדרי התולדה שהן הן גורמות לחזק את קיומנו. והנה הדבר פשוט שקיומן של ישראל בכלל תלוי הוא לפי רוב אהבה שתמצא בקרב כל אחד מעם ד' לתורת ד' אשר בקרבנו, לשם ד' אלקי ישראל ולעמו בכלל. והנה האהבה נובעת בראשיתה מצד הטבע החומרי והרוחני, מצד נטות הנפש בקדושתה ע"פ תולדתה למקום גזעה ומעון אור חיה שם ד' אדון הברית, והשכל והיושר מסעדים אותה בהראותם כמה ראויה היא האהבה להמצא בכל פרט מפרטי האומה אל הכלל כולו ואל תוה"ק שהיא תורת כלל עם ד', שהיחיד הוא עצם מעצמו. אמנם לפי המצב הרעוע של הגלות שפעל הרבה לשחת כל חלק טוב מלב ונפש, היה יכול אור האהבה המקורית להיות נחשך, ובזה ה"י הרפיון מתגבר והיו היחידים חלילה מתפרדים כ"א איש לעברו, לפי מראית עין של התועלת הפרטית לו לבדו מבלי להשקיף על כל קשרי הקדושה שבינו ובין ברית ד' השורה על הכלל ומסתעפת ממנו לפרטיה. ע"כ צריכים מאד אמצעים אחרים שהם מעוררים את נטיות האהבה והגעגועים של כל יחיד אל הכלל להיות מורגשים. והאמצעים שעומדים להגן על הכח הרוחני שלא ישחת ולא יעלה חלודה, כבר פעלה ההשגחה האלהית באדם בכלל לצורך שמירת הפרטים, כמה שגורה החכמה העליונה שתה"י לידת הבנים בעצב, בחבלי לידה יסורין נוראים וסכנות גדולות, כדי לרומם ע"י קושי ההשגה של קנין הילד את האהבה הטבעית בלב האם במעלה יותר עליונה האפשרית, באופן שתה"י ראויה לסבול עליה את כל טורח הטיפול של גידול העולל המוטל על האם, מה שרגש האהבה הטבעית והמוסרית לבדו לא ה"י מתעורר מבלעדי החבלים המעוררים אותם. כן הדבר באומה הישראלית, קדושת התורה והאמונה והקשר הכללי של העם כולו, שהוא ראוי לאהבה רבה ולסבול כל טורח וכל מעמסה מצד הפרט, רק שלא להפרד מבית חייהם של הכלל. אמנם כדי שלא יועם הזוהר הגדול הזה בשפלות הגדולה של הגלות, ומה גם בראות הפרט נגד עיניו עמים רבים שאחרי שנשבת עזם המדיני נפרדו ונתערבו בין העמים התקפים, וכמה איפוא תעלה הרגשת האהבה הישראלית להתחזק, למען יכיר הפרט היותר שפל ג"כ את ערכו הראוי, למען יסכים בנטייה נפשית פנימית לסבול כל עמל ותלאה של הגלות רק שלא להפרד מעל ד' ועמו, שימוש זה משמשות הצרות, הצרות הרבות שהשתרגו עליו על ראש ישראל סבא, "רבת צררוני מנעורי יאמר נא ישראל". הצרות שעברו עלינו ושסבלנו בשביל קיום תוה"ק בשביל כללות האמונה, ובשביל מעמד שם ישראל בכלל, הן גורמות לעורר את האהבה בלב הבנים לדור

הכללית, כי הולך הכל ביחד, בין בחיים הגופניים בין בחיים הרוחניים, והעין רואה והלב מרגיש איך בהנשא ערך הכלל ינשאו מיד הפרטים לעומתו. אבל בגלות שנתרסקו אברי האומה, חיי הפרט וחיי הכלל נעשו נפרדים ולפעמים גם סותרים זא"ז, ע"כ דומה אצלנו ההרגשה בחיי הכלל כמו ההרגשה של בשר המת שבחי, שמרכו החיים מתרכו במקום שהחיים שוטפים ואינם מרגישים כלל בבשר המת שבחי, כי ההרגשה פונה למקום שיש חיים. כמו כן אנו, טבועים אנחנו בכל עצמיותנו בחיינו הפרטים, וחיי הכלל, שכליו נאבדו וליחו נס, דומים כבשר המת שבחי. ואע"פ שהרוח הפנימי מכיר ומרגיש, אבל אי

אפשר שיצא אל הפועל בהרגשה גלויה מפני טרדת החיים במקום שההרגשה עומדת בכל תקפה, ואינו דומה למצב הנפש הנפרדת מעל הגוף שעסקי ההרגשה של חיים גופניים אתרים אין לה. ע"כ נטיותיה פונות להשכיל היטב אל מצב הגוף שיש לה יחש עמו, בין מצד העבר בין מצד העתיד של תחיית המתים. אבל אנו בהיות לנו מרכזי חיים פרטיים, מתכנסת בהם כח ההרגשה כמו שמתכנסת בגוף החי במקום הבריא שבו, ואינה פונה למקום שנפרדו ונשברו כלי ההרגשה, אין בשר המת שבחי מרגיש באיזמל.

9 ע. פ' שנה ער שלא חרב הבית, נזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכויות. כשהאומה עומדת במצב איתן ורואה היא בעיניה אושרה הרוחני, מה טובו אוהליה ומה יפו ונעמו יתרונותיה, אור חכמת אלהים המאיר בה ושרי קודש המתהלכים בתוכה הם לעיניה לאות ולמופת על מעלתה, ומקדש הקודש עומד על מכוננו ברב כבוד וקדושת עליון גלויה, אז אינה צריכה להגדלת כח החיבה מצד פרטי בניה לה בכללה להראות את הצדדים הגרועים הנמצאים באומות העולם עובדי ע"ז, למען יגדל ערך עמם בעיניהם. אמנם כתור הכנה אל הגלות המרה, שכל תמודותינו הלכו בה תמס¹, וצלמות ולא סדרים נראה בבית ישראל פנימה, אנשי חסד נמעטו ושחו וגדולי תורה ודעת אלהים נצטרו, אז אנו צריכים בהכרח לשא עין על החסרונות והפחיתות הנמצאים באומות העולם, ולהשכיל מתוך זה את ערך הסגולה הישראלית שגם עם כל אסונם גלותם ונדודם, שכל אלה הם משפילים את רוח העם, מ"מ הם עומדים לנס במוסרם הטוב בקדושת ד' אשר עליהם, ובסגולות נפשם הפנימית הציור של היפך המעלה והקדושה יצייר בטומאה, ע"כ בעוד מועד גזרו טומאה על ארץ העמים למען יושלם הציור של חבתן של ישראל בהשקיפם על הצד הגרוע, הטומאה השולטת בארץ העמים, התבל והוימה, הרצח והגסות ויתר הדברים הבהמיים שבהם יושבי ארץ העמים שקועים, מה שלעומתם תוכר היטב חבתן של ישראל בכל עת גם בטלטולם וגלותם. אמנם להשלים ההכנה אל הגלות, צריך להשריש, כי אמנם מאד ישתנו דרכי החיים מצד הגלות, ע"כ צריכה האומה לדעת שגם בשינויים שתמצא בדרכי החיים תמיד צריכה שתקח עמה את התורה לקנה המדה, וגם עם המציאות החדשה שבדרכי החיים תתאים את התורה שתתפשט עליהם בכח קדושתה למען תלך בטח זו והנה היתה בואת בחינה לדבר חדש שיד הזמן המציא ע"פ זרכי החברה האנושית, כלי זכויות, שבימים מקדם לא ידעו השימוש בהם, ע"כ לא דברה תורה בטומאתם. אמנם כשנשתנו הזמנים וכלי זכויות נעשו לכלי שימוש, גזרו גם עליהם הטומאה האמורה בכלים הרגילים. וזה הוא לאות כי בהודמן המון שינויים בדרכי החיים הפרטיים והכלליים, יהי תמיד נגד עיניה שכת התורה צריכה להתפשט על כל אורחות החיים לפי תכונת שינויהם. כי זדאי הטומאה של ארץ העמים תחייב שינויים רבים בחייה, והגנות רבות, שלא תתפשט אותה הטומאה בגוף האומה ונפשה. אבל היא תהי מוכנת לקבל באהבה רבה את כל הדברים שע"פ אותו המצב תהי צריכה להיות נזהרת בהם ביותר, כדי לשמור קדושתה וצביונה. דוגמת הטומאה שהיא כתובה בתורה על הכלים שלפי סדר החיים העתיק ונגזרה ג"כ על כלי זכויות, כדי להמשיך כח התורה ג"כ ע"פ סדרי החיים החדשים.

10 אליך דרך ארצם וכו' נמצא כל ישראל מכוונים את לבם למקום אחד. א"ר אבין ואיתימא רבי אבינא מאי קרא (שיר ד) "כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות", תל (שהכל) [שכל פיות] פונים בו:

11 נ. נמצא כל ישראל מכוונים את לבם למקום אחד, אר"א ואיתימא ר"א מאי קרא "כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות" - תל שהכל פונים בו. כל הלאומיות שבעולם מושכות עליהן המון רק בישובן, מפני התועלת הגשמית שבאה מהן למחזיקים בהן. אבל קישור נפשות כל ישראל לבית אלהי יעקב, אינו מפני התקוה הגשמית, כ"א מפני התכלית של אור השלימות שיבא ע"י גדולתן של ישראל בהתאחדם בארץ הקודש. ע"כ גם בתרבוה עיני כל ישראל אליו, כי לעולם לא זזה שכינה מכותל מערכי¹, וגם כשהיא שוממה קדושתה עלי², והסגולה הרוחנית אינה סרה לעולם. ע"כ אמר שהוא בנוי לתלפיות, מצד הצורה הרוחנית, ע"כ גם כשהוא תל ושמש כל פיות פונים אליו, שהכל פונים אליו, וזהו "כמגדל דוד", ששם כל תכליתו אפילו בחוץ המדיני, רק כדי לבא לתכלית השלימות של צורתן הרוחנית של ישראל ברוממות נפשם וקדושתם. ע"כ בחר בשירי זמרה ודבקות הנפש בד', והוא גלי מסכת³, ומלמד לתלמידיו ע"ג קרקע⁴ להורות שמגדלי המלוכה הם הכנה לשלימות האמיתית של דעת ויראת ד'.

210 ע"פ חז"ל - 550 ו'אמ"ה